

Kitoks folkloras ir patriotiškumas su „Obelija“

Senojo folkloro grupės

„Obelija“ įkūrėja vilnietė Eglė ČESNAKAVIČIŪTĖ nevadina savęs patriote. „Tiesiog darau savo darbą, kuriame matau prasmę“, – sako 25 metų mergina, su kuria susitikome likus dienai iki grupės debiutinio albumo „Tu žalioji“ pristatymo koncerto Vilniuje. Nykstančio Lietuvos kaimo, lyg to apleisto sodo, vaizdas, prisipažįsta, jai suspaudžia širdį. Todėl niekieno neprašoma ir neremiamą nuolat rengia ekspedicijas į Dzūkijos kaimus, kad užrašytų juose dar likusių senolių dainuojamas dainas, perduodamas iš kartos į kartą.

R Irena BABKAUSKIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

- Keturios panelės - jaunos, gražios, energingos ir, kalbant stereotipais, - „muzika senukams“. Kodėl pasirinkote folklorą?

- Nepasakyčiau, kad Lietuvoje apskritai nepopuliari jauniems žmonėms atlikti folklorą, yra nemažai jaunimo folkloro kolektyvų: tiek dainų, tiek šokių. Jiems dažniausiai vadovauja vyresnio amžiaus vadovas, kuris pats nelipa ant scenos. Jie atlieka liaudies dainas kiek įmanoma tiksliau, kaip jos skamba archyvuose ir rašuose. Aš irgi tokiam dainavau nuo pat mažumės, nuo ketverių. Folkloru mane užkrėtė mama, kuri dar besilaukdama manęs dainuodavo liaudies dainas. Kai verkdavau, nustodavau tik tada, kai ji uždainuodavo. Tad esu užprogramuota.

Vėliau, besimokydama vyresnėje sostinės Žirmūnų gimnazijos klasėje, supratau, kad etnokultūros labai trūksta, kad požiūris į folklorą, ypač tarp jaunų žmonių, yra labai stereotipinis, negilus ir apsiribojęs įvairiomis progomis užtraukiama „Ant kalno mūrai“ ir panašiomis dainomis, kažkokiais pigiais, net nežinau, kaip tiksliau pasakyti, parodomaisiais nacionaliniais jausmais. O folkloro gelmė atranda labai nedidelis ratelis žmonių.

Gimnazijoje ar kitur girdėdavau tokius pašėpiančius komentarus: „Eglė, pašok mums klumpakojį“ ir panašiai. Buvo liūdna, kad žmonės folklorą mato tokį ganėtinai buką. Už tai galima iš dalies „padėkoti“ ir televizijai, nes tokį ji rodo. Man vis kirbėjo mintis, kad reikia kažką daryti, kad jaunesnė karta galėtų pažinti tikrąją liaudies dainą. Vienuoliktose klasėse, artėjant Kovo 11-ajai, paklausiau direktorės pavaduotojos, ar galėčiau su kompanija dainingų draugų parengti programą - atlikti keletą dainų, o ji atsakė: čia gi ne pasiverkšlenimų vakaras, o šventė. Man buvo keista ir savotiškai skaudu, kad net per Kovo 11-ąją liaudies dainai nėra vietos. Tąkart vis dėlto leidimą paruošti programą gavau. Tada pirmą kartą mes nuskambėjome. Tai nebuvo sumanymas, va su bursiu grupe, su kuria visur koncertuosiu. Tiesiog norėjosi parodyti kitokią folklorą. Programa visiems patiko. Vėliau, artėjant Gatvės muzikos dienai, jaunimas, kuriuos mokiau dainų, pradėjo kalbinti, kad joje dalyvautume, tad reikėjo sugalvoti pavadinimą. Taip atsirado „Obelija“.

► „Obelijos“ merginos Eglė Česnakavičiūtė, Salomėja Gruodytė, Dalia Peseckaitė ir Rūta Miškinytė šią savaitę pradėjo debiutinio albumo „Tu žalioji“ pristatymo koncertus Lietuvoje ir Latvijoje

- Ar tiesa, kad seną šneką dar menantys dzūkai žodžiu „Obelija“ vadindavo apleistą sodą šalia sunykusios sodybos?

- Kai ansambliui ieškojome pavadinimo, pirmiausia žiūrėjome į vandenvardžius - ežerų, upelių pavadinimus, kaip daro dauguma folkloro grupių. Radome Obelijos ežerą. Visiems tiesiog prilipo pavadinimas: obuoliai, Obelija - gražiai skambėjo. Kartą vienos ekspedicijos metu, kai rinkau kaime dainuojamąją tautosaką, vienas žmogus paklausė, kaip mūsų ansamblis vadinasi, esą gal per televiziją pamatys, kaip mes jo dainą dainuojame. Išgirdęs pavadinimą, pasakė: „Gražiai pasivadinate“. Ir paaiškino: „Kai iš sodžiaus visi išsikrausto ar išmiršta, po daug metų lieka tik obelys, tokios pusiau sulaukėjusios. Mes tą vietą vadiname „Obelija“. Buvo neįtikėtina, kaip mes šiuo pavadinimu netyčia pataikėme į dešimtuką. Nes liaudies dainos iš dalies yra kaip tas ganėtinai apleistas sodas. Pamatai jį ir suspaudžia širdį - nori tą obuolį nuskinti ir jo paragauti.“

- Esate išskirtinė grupė, nes senojo folkloro mokotės ne tik iš dainynų, bet ir rengiate ekspedicijas į Dzūkijos kaimus, kad galėtumėte užrašyti gyvą seną dainavimo tradiciją iš pirmų lūpų. Vis dar kažką atrandate nykstančiame Lietuvos kaime?

► Ekspedicijos akimirka: Eglė Česnakavičiūtė su senole iš Čižiūnų

- Tas bumus, kai daug žmonių važiudavo į kaimą rinkti dainų, jau seniai praėjęs. Ekspedicijas šiandien rengia tik vienas kitas. Manau, viena iš pagrindinių priežasčių yra ta, kad kaimo dainininkės miršta, nyksta senosios kaimo bendruomenės, o ir kažko visiškai negirdėto užrašyti yra labai sunku. Senolių, kurie dar gyvena kaime, vaikams, juo labiau anūkamams ar

kolektyvinė atmintis kur kas geresnė: viena vieną posmą prisimena, kita - kitą. Būdavo anksčiau ir 12 žmonių susirinkdavo. Dabar - vos keletą randu. Tie visi senoliai tampa kaip savi seneliai, kuriuos ne kartą lankai, jauti pareigą per Kalėdas, Velykas jiems paskambinti ir pasveikinti. „Obelija“ turi daug senelių Dzūkijoje.

► Širdį suspaudžia, kai suprantu, jog aš dar turiu galimybę sutikti dainuojančią senolę, o mano vaikai jau nebeturės

proanūkiams, tos dainos yra negražios, nebeįdomios. Širdį suspaudžia, kai suprantu, jog aš dar turiu galimybę sutikti dainuojančią senolę, o mano vaikai jau nebeturės. Jie atvažiuos į kaimą ir ras tik miestiečius, kurie atvažiuoja poilsiauti savaitgaliais. Tad dabar tiesiog bandau išnaudoti tą paskutinę progą. Kol yra žmonių, iš kurių galima išmokti dainavimo žvelgiant į jų akis, lūpas.

Iš mūsų grupės narių daugiausia važinėju aš. Tą darau jau septintus metus. Vykdu ekspedicijas gan senoviniu būdu - važiuoju traukiniu, nes mašinos nevairuoju, ir vaikštau nuo vieno kaimo iki kito su visa aparatūra. Jau matau didžiulį skirtumą, kai atvažiuodavau į kaimą 2011 metais ir dabar. Surinkdavau į vieną vietą visas dainuojančias močiutes, nes

- Jūsų dainose šimtmečius menančios melodijos, senasias apeigas bei įvairias praeities istorijas pasakojantys tekstai dera su jaunatviška energija. Kiek sau leidžiate (ar neleidžiate) sumoderninti senąjį folklorą?

- Mes pačios jokių elektronikų nenaudojame, bet visada noriai pasirašome projektams arba duodame įrašus remiksamams daryti. Ir pačios klausomės daugiau šiuolaikinės muzikos nei folkloro. Reikėtų prisiminti tai, kad folkloras niekada nebuvo skirtas vien klausytis, jis buvo skirtas dainuoti - žmonės dainuodavo atlikdami įvairius darbus, per vestuves ir kitas šventes. Ano laikotarpio žmonėms dainavimas buvo bendruomenę jungiantis dalykas, tam tikra bendravimo forma.

Nuo pat Sąjūdžio užgimimo laikų, nuo paskutiniųjų sovietmečio dešimtmečių, kai folkloras pradėjo lipti į sceną, jis, savaime suprantama, daug prarado. Imkime pavyzdį, kai mergelė senovėje mala grūdus ir dainuoja. Ji, sukdamą girmas, gali ta pačia melodija dainuoti pusiau improvizuodama tam tikrą tekstą valandų valandas. Praeina daug laiko, pas ją, jau pasenusią, ateina etnologai ir prašo: „Padainuokite močiute, ką dainuodavote, kai maldavote grūdus“. Ji gali atsisėsti, įsijausti prisimindama tą malimą, ir pusiau improvizuodama sudainuoti tuos 40 posmelių. Ir jeigu mes tokią autentišką dainą paimtume ir visos vienu balsu tuos 40 posmelių dainuotume, nemalant

jokių grūdų, tiesiog tam, kad žmonės klausytųsi, niekam nebūtų įdomu. Išskyrus mokslininkus, kurie klausytųsi visokių dermių ir analizuotų. Kadangi mes orientuojamės į paprastus žmones, kurie gana stereotipiškai suvokia ir priima folklorą, mes suprantame, kad negalime taip atlikti tų dainų - mums pačioms tiesiog prašosi tam tikros aranžuotės, tiesa, labai minimalios. Bet paėmusios autentišką dainą, niekada nekeičiame žodžių ir pagrindinės melodijos.

- Vilkite pačių siūtais rekonstruotais X-XI amžiaus baltų drabužiais, aksesuarais, ryšite savomis rankomis vytomis juostomis. Kas padeda atsirinkti autentiškas detales?

- Taip, sukneles pačios pasisiuovent. Kalbant apie baltų laikotarpį, to vėlyvojo geležies amžiaus drabužių rekonstrukcijas, reikia paminėti, kad jos yra tik numanomos - nė vienas žmogus negali 100 proc. tiksliai atkurti, nes, deja, pas mus dirvožemis neišlaiko tekstilės taip gerai, kad turėtume išlikusį visą kostiumą. Rekonstruojama yra iš detalių. Aš pati esu rekonstruktorė, prižiūriu visą kostiumų estetiką, kad neprasislenktų su reikiamu laikotarpiu, kad mergina neįsisegtų sagės, kuri buvo dėvima 16 a. ir nevilkėtų suknelės, kurios kirpimas yra kito laikotarpio.

Kalbant apie juvelyriką, yra specialių juvelyrų, kurie yra rekonstruktoriai: jie eina į muziejų, į archyvą, daro kuo tikslesnes to meto dirbinių kopijas ir jas pagamina - tokiais gaminiiais mes ir puošiamės. Nemėgstame tiesiog susukto žalvario - žiūrim tikslumo, autentikos.

- Iš kur išmokote senosios juostų vijimo technikos?

- Juostas pradėjau vyti prieš 11 metų, pradmenis gavau tradicinių amatų stovykloje. Vėliau įstojau į vieną tų gyvosios istorijos klubų ir nuo kokių 16 metų pradėjau įsikirsti į tą techniką. Kaip ji vadinasi? Vijimas *kaladėlėmis*. Ši technika paplitusi po visą pasaulį. Dabar tu ir gyvenu, tai yra ir mano pragyvenimo šaltinis. Dalis tų juostų, kurias gaminu, yra tikslios senų radinių rekonstrukcijos.

- Sakote, jog nenorite veltis į jokią politiką, bet natūralu, kad folkloras glaudžiai susijęs su tautiškumu, patriotiškumu. Esate patriotė?

- Folkloras į miestą pradėjo aktyviau keliauti antrojoje XX a. pusėje. Ir nors tai nebuvo koks tai agresyvus nacionalizmas, tačiau jis tarnavo tautiškumo kėlimui, tam tikram susivienijimui. Pavyzdžiui, Čiurlionio menų mokyklos jaunimas su dėstytoja eidavo per kiekvienas Vėlines į kapinaites prie antisovietinių veikėjų kapų ir ten dainuodavo liaudies dainas. Tos liaudies dainos per visą Sąjūdį įgavo tokį patriotiškumą, vieningumo atspalvį, kėlė dvasią. Dabar mes jau turime Nepriklausomybę. Ir viso to dabar kaip ir nebereikia. Daug kas sako: „Va, Eglė - tikra lietuvaitė, patriotė, kaip ji ten viską daro“. O ką aš ypatingo darau? Tiesiog žmogus darai savo darbą, kuriame matai prasmę. Ir jokio čia patriotiškumo nėra.

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2018

2018 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos šeštadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2018, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Gydytojo A.Petrovo pomėgis, tapęs legenda

Ko gero, visos pasaulio poliklinikos ir ligoninės kažkuo vienodos. Nes šypsenoms ir džiaugsmui čia ne pati tinkamiausia vieta. Ir tos pačios slepiančios vienodą viltį - niekad negrįžti į šių sienų apsupty. Čia bene aštriausiai suvoki ir tai, kaip svarbu kiekvienam iš mūsų, ypač medikui, rasti savo vienintelį ir nesumeluotą pašaukimą gyvenime! Todėl taip sunku pasverti, kam pasisekė labiau - Kelmės ligoninės gydytojui, vieninteliui rajono kardiologui Algimantui Petrovui ar jo pacientams.

Svarbiausia - medicina

Nors ir pats Petrovas neslepia pasirinkęs šią profesiją gana atsitiktinai. Nuo vaikystės judrus, vietoje nenustygtantis vaikinukas nuo ankstyvos vaikystės prapulavo kieme, kur su bendraamžiais iki išnaktų gainiodavo kamuolį, vėliau iki išnaktų liedavo prakaitą Telšių vaikų-jaunimo sporto mokyklos salėje. Negalėdamas pasigirti įgimtais fiziniiais duomenimis, viską pasiekdavo atkaklumu ir darbu. Žiemą lankydavo tinklinio treniruotes, kurias vasarą pakeisdavo futbolą. Pasiekė pirmų, kaip tada atrodė, su šypsena prisimena Algimantas, svarių rezultatų ir pradėjo svajoti apie trenerio kelią. Tačiau kartą papuolė į ligoninę ir išvydęs medikų triušą, visų nuostabai, o gal ir šiek tiek sau pačiam, nuvežė dokumentus į tuometį Kauno medicinos institutą.

Kelmės rajono ligoninė, pirmoji ir vienintelė daktaro Petrovo darbovietė. Pradėjo gydytoju-ftiziatru, bet laiku susizgribo - pernelyg siauri specializacijos rėmai kliudė pasireikšti profesiniam polėkiui, pajusti kasdienį pasitenkinimą jo rezultatais. Ir, pasitaikius pirmai galimybei, pasiprašė į gimtojo instituto kardiologinę internatūrą. Jaunąjį gydytoją pastebėjo, siūlė darbą garsiose klinikose, tačiau jis visų nuostabai grįžo į gimtąją tapusią Kelmę.

Kardiologams jų artimiausi kolegos, terapeutai, jaučia nesuvaldintą pagarbą, ne veltui kardiologija jau daugelį dešimtmečių vadinama terapijos karalienė. Pastaruoju metu nemažėjantis širdies kraujagyslių susirgimų skaičius, ir kaip to išdava - nereti mirtingumo atvejai, reikalauja iš kardiologo maksimalaus profesionalumo, gebėjimo priimti vieninteliai teisingus sprendimus ekstremaliais atvejais. Gyvenimo ir mirties riba, kurią neretai nubrėžia vos keletas sekundžių. Į stebuklą panašūs išgyjimai pasimiršta. Sunkūs ir kartais beviltiški - atmintyje dažniausiai lieka amžinai.

Todėl Kelmės rajono Garbės pilietis Algimantas Petrovas visada laukime - seminarų, mokslinių

Reginos Musnickienės (Šiaulių krašto) nuotr.

simpoziumų, tarptautinių stažuotų. Iš atminties neišblėsta kolegų ir dėstytojų geranoriškumas Sankt Peterburgo S.M.Kirovo gydytojų tobulinimosi institute, su nemaža dalimi kurių gydytojas ir dabar palaiko draugiškus santykius. Pasaulinį garsą pelniusiose Šveicarijos Langentalio klinikose žavėjosi paskutiniais mokslo pasiekimais ir fantastinėmis vietos medikų galimybėmis, ir pats stengėsi perimti šiuos laikinus širdies ligų diagnostikos metodus.

Atjauta, gebėjimas su pacientu rasti tarpusavio ryšį, suteikti jam reikalingą pagalbą, savybės, dėl kurių patekti pas gydytoją Petrovą, jei ne gydymo kursui, tai bent konsultacijai stengiasi pacientai ne tik iš Kelmės, bet ir tolimesnių šalies vietovių.

Apie tokius medikus liaudyje iš seno sakoma - „Daktaras iš Dievo malonės“!

Įkandin svajonės

Tinklinis, kaip mėgstą juokauti Algimantas, jo meilė iš pirmo žvilgsnio. Skirtumas nebent toks, kad dažniausiai ji lieka gražiais prisiminimais. Algimantas jai liko ištikimas visam gyvenimui. Mokantis Kaune garsėjo kaip vienas geriausių savo pozicijos žaidėjų šalyje, ir dar neaišku, kurion pu-

sėn būtų pasisukęs likimas, jeigu ne rimtos, neleidžiančios atsilaiduoti studijos institute.

Kai, baigus institutą, 1977 metais gavo paskyrimą į Kelmę, atvyko jau iš anksto žinodamas, kad čia tinklinis nedaug kam girdėta sporto šaka. Tiesa, rajono pirmenybės vargais negalais vegetavo, valdininkams reikėjo gražių atskaitų apie sporto masiškumą. Komandos susiburdavo porai rungtynių ir vėl subirdavo, iki sekančio sezono pradžios.

▶ Jaunąjį gydytoją pastebėjo, siūlė darbą garsiose klinikose, tačiau jis visų nuostabai grįžo į gimtąją tapusią Kelmę

Netgi sporto komitete jį sutiko su neslepiančiu nepasitikėjimu, gydytojo statusas ir aktyvi sporto veikla netilpo visuotinai priimtoje sampratoje. Iš kitos pusės, kvietė ir aukščiausios lygos komandų treneriai. Greta Šiauliai, visada garsėję turtingomis tinklinio tradicijomis. Laimė, perkalbėti užsispyrusį žemaitį niekam nepavyko. Prabėgo vos pora mėnesių, o jam pavyko ne tik suburti „Mediko“ tinklinio komandą, su kuria

tapo rajono čempionais, bet ir sėkmingai debiutavo „Sporto“ laikraščio taurės turnyre. Jaunojo gydytojo ir debiutuojančio trenerio „het-trikas“ neliko nepastebėtas ir dabar daugelis šiuos kuklius mėgėjiškus pasiekimus laiko Kelmės tinklinio šlovės pradžia.

Po sėkmingo „apšilimo“ mėgėjiškos komandos žaidžiančio trenerio amplua lyg savaime atmintyje sukirbo ir nebedavė ramybės kažkada jaunystėje brandinta svajonė tapti tinklinio treneriu. Algimantas pradėjo rinkti jaunų tinklininkų grupę. Pradėjo nuo pokalbių su mokyklų fizinio lavinimo mokytojais ir pačiais vaikučiais, vertindamas ne tik jų norus, bet ir tinkliniui reikalingus fizinius duomenis.

Žmogus... iš nežinia kur

Ledai pajudėjo ir sportiniai rezultatai, tegu ir ne taip sparčiai kaip norėtasi, kasmet tapdavo vis ženklėsniai.

- Nebuvome iš tų komandų, kurios, kalbant sportine terminologija, būtų tapusios sezono atradimu. Kaupėme patirtį ir auginome raumenukus visur, kur galėjome, įvairiausiuose turnyruose, šalies pirmenybėse, draugiškuose mačiuose. Vaikiniai kaupdavo sportinę, aš - trenerio patirtį, - prisimena Algimantas Petrovas.

Prireikė beveik penkiolikos treniruotėms kupinų metų, kol atėjo pirmosios viską atperkančios pergalės. 1992 metų rudenį Kelmė triumfavo, jų vaikinai šalies aukščiausioje tinklinio lygoje! Pagrindiniais pergalės vedliais tapo žaidžiantysis komandos treneris Algimantas ir jo sūnus Andrius Petrovai.

Dabar Kelmės „Etovio“ tinklinio komanda vienintelė šalyje tris kartus iš eilės - 2002-2004 metais - iškovojo šalies taurę. Nors patys žaidėjai ir aistruoliai, prie kurių save išdidžiai priskiria beveik visi šio nedidelio miestelio gyventojai, labiausiai didžiuojasi savo pirmaisiais čempionų medaliais. 2005 metais dėl jų buvo ko-

jimu ar garbės vardu. Žmogus sporto valdininkams tarsi... iš nežinia kur. Visuomenininkas. Keistuolis. Dirba geriau už daugelį šalies trenerių? Ir tegu sau dirba... Nekliudysim...

Tinklininkų „pasakos“

Daugeliui neįmanoma patikėti, kad viskas, kas Kelmėje daroma tinklinio labui, remiasi sunkiai šiais pragmatizmo laikais sutinkamu entuziazmu ir gimtinei patriotizmo samprata, nes rėmėjų įnašus tenka kaupti po kruopelytę, jų pakanka tik būtiniausiems poreikiams. Problema, su kuria susiduria visų nedidelių miestelių sporto entuziastai. Ką bekalbėti apie Kelmę, vieną mažiausių rajono centrų šalyje, kuriame tik... devyni tūkstančiai gyventojų, kur nėra didesnių pramonės įmonių ar miestelio vardą garsinančių firmų.

Tinklinio populiarumas Kelmėje jau pradėjo duoti savo vaisius. Nuo 2000 metų vietos sporto mokykloje veikia tinklinio skyrius, kuriame darbuojasi trys treneriai. Šiame skyriuje norinčių sportuoti netrūksta, kasmet treniruotis pasiprašo po keliasdešimt į tinklinio paslaptis pasišovusių gilintis pramuštgalvių. Gydytojas Algimantas Petrovas, beveik keturis dešimtmečius atidavęs Kelmės tinkliniui, komandos vairą perleido Ramūnui Barauskiui, vienam iš pirmųjų savo ugdytinių. Barauskių pavardė greta Algimanto Petrovo jau irgi tapo savotiška kelmiškių tinklininkų vizitinė kortelė. Ne vien todėl, kad iš jų giminės atstovų galėtų sudaryti varžovams grėsmingą tinklinio komandą. Barauskių pavardė puikiai žinoma ir visiems Lietuvos sporto aistruoliams. Ramūno brolis Darius, ne tik gerai žinomas sporto specialistas, bet ir vienas geriausių šios sporto šakos teisėjų šalyje. Arnoldas Barauskis į Kelmę parvežė Europos jaunių paplūdimio tinklinio pirmenybių bronzos medalį. Nors nuo komandos reikalų neatitrūks ta ir Algimantas Petrovas. Tiesa, dabar jo amplua labiau analitinis, įžvelgti savo ir varžovų komandų. Tad pamačius veteraną salėje, varžovams belieka laužyti galvas, kokius siurprizus jiems žada tie niekada nenuspėjami kelmiškiai?

Netrukus Kelmės sportininkų laukia didžiulė ir pelnyta šventė. Baigiama statyti modernų šiuolaikišką daugiafunkcinį sporto centrą, kuriame bus įrengta universali sporto salė su 500 vietų žiūrovams. Sportininkų patogumui ir aerobikos, imtynių bei treniruoklių salės, greta futbolo aikštė su 350 vietų tribūnomis žiūrovams, bėgimo takais.

Zenonas GRICIUS,
Lietuvos sporto žurnalistų federacijos narys